

POVRATAK U ZLATNU DOLINU: POPULARIZACIJA OSTAVŠTINE ZLATE KOLARIĆ- KROZ KNJIŽEVNI NATJEČAJ ZA DJEČJI IGROKAZ

Return to the Golden Valley: popularization of the legacy of Zlata Kolarić-Kišur through a literary contest for a children's play

Dijana Klarić
Gradska knjižnica Požega
dijana.klaric@gkpz.hr

UDK / UDC **821.163.42-93.09** Kolarić-Kišur, Z.
Stručni rad / Professional paper
Priljeno / Received: 23.11.2023.

BROJ
BIBLIOGRAFSKE
JEDINICE

463

Sažetak

Cilj. Cilj je rada predstaviti put ostavštine Zlate Kolarić-Kišur od obitelji Supek do Gradske knjižnice Požega, kao i načine kako se ostavština Zlate Kolarić-Kišur koristi za promociju njezina života i stvaralaštva, ali i poticanje stvaranja nove dječje dramske književnosti književnom manifestacijom *Povratak u Zlatnu dolinu*.

Metodologija. Povijesnom i metodom deskripcije prikazan je požeški period života Zlate Kolarić-Kišur kao važna sastavnica oblikovanja afirmativnog odnosa književnice prema navedenom gradu te posljedično razlogom želje za povratkom u isti. Metodom deskripcije opisana je književna manifestacija *Povratak u Zlatnu dolinu* kao način promoviranja zavičajne književnice i njezina stvaralaštva.

Rezultati. Predstavljanjem književne manifestacije *Povratak u Zlatnu dolinu* dobiven je uvid u vrijednost koju privatna ostavština ima za Knjižnicu, lokalnu zajednicu, ali i stvaranje i razvoj nacionalne književnosti.

Originalnost. Rad ukazuje na važnost i mogućnosti promoviranja života i stvaralaštva znamenitih zavičajnika u narodnim knjižnicama suradnjom kulturnih i odgojno-obrazovnih institucija, kao i različitih pristupa interpretacijama privatnih ostavština. Rad opisuje i rasvjetljava dugogodišnje neriješeno pitanje nad vlasništvom ostavštine Zlate Kolarić-Kišur.

Ključne riječi: dječja književnost, Požega, privatne ostavštine, zavičaj, Zlata Kolarić-Kišur

Summary

Purpose. Purpose of the paper is to present the path of the legacy of Zlata Kolarić-Kišur from the Supek family to the Požega City Library, as well as the ways in which the legacy of Zlata Kolarić-Kišur is used to promote her life and creativity, but also to encourage the creation of new children's dramatic literature through the literary event Return to the Golden Valley.

Methodology. The Požega period of Zlata Kolarić-Kišur's life is presented using the historical and description method as an important component of the shaping of the writer's affirmative relationship towards the mentioned city and, consequently, the reason for her desire to return to it. The literary event Return to the Golden Valley is described using the method of description as a way of promoting the native writer and her creativity.

Findings. The presentation of the literary event Return to the Golden Valley gave an insight into the value that private heritage has for the library, the local community, but also the creation and development of national literature.

Originality. The paper points to the importance and possibilities of promoting the life and creativity of famous natives in public libraries through the cooperation of cultural and educational institutions, as well as different approaches to the interpretation of private legacies. The paper describes and sheds light on the long-standing unresolved issue of the ownership of the estate of Zlata Kolarić-Kišur.

Keywords: children's literature, heritage, Požega, private legacies , Zlata Kolarić-Kišur

1. Zlat(i)na je dolina grad koji se voli poput rodnog grada ili domovine

Iako je Zlata Kolarić-Kišur rođena u Slavonskom Brodu, svoje prve korake napravila je upravo na ulicama grada Požege. Naime, kako je njen otac Krunoslav Hadžija bio po zanimanju pravnik, a po uvjerenju *štrosmajerovac*, obitelj Hadžija zbog očevih političkih uvjerenja često je selila iz jednog grada u drugi, zbog čega su svo troje djece obitelji Hadžija: Zvonimir, Krunoslava i Zlata rođeni svatko u drugom gradu. Konačno, nedugo nakon Zlatina rođenja, krajem 19. st. Krunoslav Hadžija zbog pozdravnog brzojava Strossmayeru biva kažnjen novim premještajem te ubrzo dobiva radno mjesto

sudbenog vijećnika u Požegi, zbog čega čitava obitelj Hadžija iz Slavenskoga Broda dolazi živjeti u Požegu. (Kuntarić, Đuro. „Zlata Kolarić-Kišur: o njenoj 75-godišnjici“, 175)

Smjestivši se u Požegi, konačno slijedi mirnije razdoblje za obitelj Hadžija. Zlata je svoje prve korake napravila na ulicama grada Požege, a budući da je u tom gradu provela sretno djetinjstvo i mladost sve do udaje, Požegu je smatrala svojim rodnim gradom.

Slika 1. Obitelj Hadžija: otac Krunoslav, majka Ruža, djeca: Zvonimir, Krunoslava, Zlata. Požega, 18. kolovoza 1906. (Iz privatne ostavštine Zlate Kolarić-Kišur)

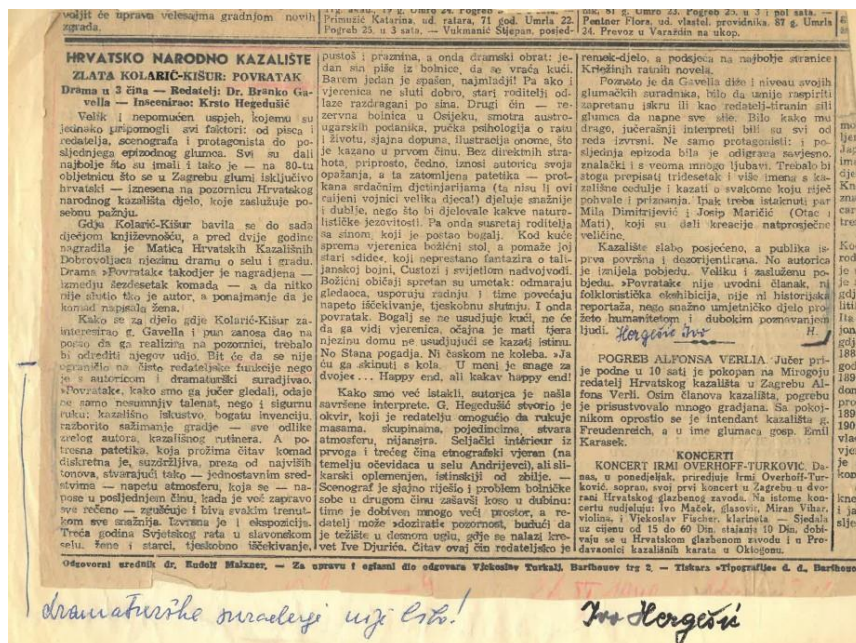
U Požegi je Zlata završila formalno obrazovanje – višu djevojačku i žensku stručnu školu. Za vrijeme Prvoga svjetskog rata u Požegi je ustanovljena bolnica Crvenog križa za potrebe ratnih stradalnika. Kako nije imala dovoljno osoblja za njegu ratnih stradalnika, bolnica je apelirala za pomoć među širim požeškim građanstvom. (Kuntarić Đuro, „Zlata Kolarić-Kišur: o njenoj 75-godišnjici“, 178)

Budući da je Zlatina jedina i životna ljubav, Hinko Kolarić-Kišur, također poslan na ratište, Zlata je osjetila poziv da se javi Crvenom križu i barem na taj način, pomažući kao bolničarka unesrećenim stradalnicima rata, bude blizu Hinku.

Slika 2. Zlata Kolarić-Kišur tijekom Prvoga svjetskog rata bila je dobrovoljna bolničarka pri bolnici Crvenog križa u Požegi. (Iz privatne ostavštine Zlate Kolarić-Kišur)

Volontirajući tijekom Prvoga svjetskog rata kao bolničarka pri bolnici Crvenog križa, Zlata je imala priliku upoznati teške žrtve rata te je u tim danima zamrzila rat kao najveći zločin protiv čovječanstva i čovječnosti. Dvadeset godina kasnije, kada se svijet ponovo našao pred udarom ratnih strahota, Zlata kao krik i protest protiv rata piše antiratnu dramu *Povratak* kojom na anonimnom natječaju Matice hrvatskih kazališnih dobrovoljaca osvaja prvu nagradu. U drami *Povratak* opisala je ratne strahote kojima je i sama svjedočila dok je njegovala nesrećene stradalnike Prvoga svjetskog rata.

Slika 3. Hergešić, I.: Zlata Kolarić-Kišur: Povratak – drama u 3 čina: [kazališna kritika]. Objavljeno u časopisu Obzor, 26. 11. 1940. (Iz privatne ostavštine Zlate Kolarić-Kišur)

Ubrzo nakon završetka Prvoga svjetskog rata, 1919. Zlata se udaje za Hinka Kolarića-Kišura u Požegi u crkvi sv. Terezije Avilske. Nakon vjenčanja Zlata i Hinko odlaze živjeti u Zagreb.

Slika 4. Zlata i Hinko vjenčali su se u kolovozu 1919. u crkvi sv. Terezije Avilske u Požegi. (Iz privatne ostavštine Zlate Kolarić-Kišur)

Zlata je do kraja života maštala o povratku u svoju Zlatnu dolinu, ali osim povremenih dolazaka u Požegu, povratak o kakvom je maštala nikada se nije dogodio.

Ova velika književnica nikada nije ni pomišljala baviti se književnim radom, nego se to dogodilo slučajno. Kada se njena kći Vesna u dobi od tri godine teško razboljela, tražila je od majke da joj vrijeme krati čitanjem dječjih priča i pjesmica što je Zlata zdušno prihvatila. Kako joj je nakon izvjesnog vremena ponestalo materijala za čitanje, odlučila je malenoj Vesni sama napisati pjesmicu. Prva pjesma koju je napisala zvala se Mala Beba, a kako je malena Vesna svaki dan tražila novu pjesmu, tako je uskoro nastala Zlatina prva zbirka pjesama za djecu *Naš veseli svijet* objavljena u nakladi Kugli 1933. (Kuntarić, Đuro. „Zlata Kolarić-Kišur: o njenoj 75-godišnjici“, 176)

Već dvije godine kasnije, 1935. Zlata je postala članicom Društva hrvatskih književnica, a od 1946. članicom Društva hrvatskih književnika. Imala je status slobodne

umjetnice te je 1963. dobila i mirovinu u tom svojstvu. (Kuntarić, Đuro. „Zlata Kolarić-Kišur: o njenoj 75-godišnjici“, 179)

Pisala je poeziju, prozu i dramske tekstove. Njena književna djela sastavni su dio mnogih antologija dječje književnosti. Osim što je neumorno stvarala književnost za djecu, također je brižno, pedantno i marljivo cijelog života prikupljala dokumente koji su se odnosili na njen život i stvaralaštvo, ali i na živote članova njene uže obitelji. Rezultat toga velika je ostavština koju je Zlata stvarala gotovo cijelo jedno stoljeće jer je živjela dugih i lijepih devedeset i šest godina.

Ova velika književnica umrla je 24. rujna 1990. u Zagrebu. Osim brojnih književnih djela koja je ostavila u naslijeđe generacijama koje dolaze, iza sebe je, kako je već spomenuto, ostavila i bogatu privatnu ostavštinu. Budući da je Zlatin suprug Hinko preminuo 1978., o daljnjoj budućnosti ostavštine nakon Zlatine smrti mogla je brinuti samo njihova kći Vesna.

Putem elektroničke pošte koju je Olga Supek, pokćerka Vesne Kolarić-Kišur, slala autorici ovoga rada 30. studenog 2022. godine, Olga pojašnjava kako je Vesna Kolarić-Kišur bila udana za Rudija Supeka, Olgina oca te mu je bila druga supruga. Nisu imali zajedničke djece, nego je Rudi Supek imao djecu iz prvog braka. Nakon Supekove smrti 1993., Vesna je postala zakonita vlasnica stana u kojemu su zajedno živjeli do njegove smrti, a u kojemu se nalazila i ostavština Zlate Kolarić-Kišur. Vesna je oporučno stan i sve što se nalazilo u njemu ostavila Bojani Župan, unuci Rudija Supeka odnosno kćeri njegove kćeri Olge Supek. (Olga Supek, *E-mail* poruka autorici, studeni 30., 2022)

Tri godine nakon smrti Vesne Kolarić-Kišur, 2007., ostavština Zlate Kolarić-Kišur u Gradsku je knjižnicu Požega iznenada dovezena u nekoliko kutija, s obrazloženjem da je to bila želja Zlate Kolarić-Kišur. (Bešlić Jasenka, „Svijet dječje književnosti u ostavštini Zlate Kolarić-Kišur“, 34)

Tom prigodom propušteno je sastavljanje zapisnika o preuzimanju ostavštine te je ista preuzeta bez informacija o sadržaju i darovatelju.

Uvidom u sadržaj ostavštine, utvrđeno je da se ista sastoji od knjiga za djecu koje je napisala Zlata Kolarić-Kišur, ali i knjiga koje su bile dijelom njene kućne biblioteke, arhivskih dokumenata, obiteljskih fotografija, razglednica, pisama, rukopisa, autorskih ugovora, isječaka iz novina i časopisa, ali i građe koja nije značajna za oblikovanje zbirke poput računa za vodu, uplatnica za struju i tome slično.

Tek petnaest godina nakon što je ostavština Zlate Kolarić-Kišur predana Gradskoj knjižnici Požega, utvrđeno je da je bila u vlasništvu ranije spomenute Bojane Župan. Krajem 2022. Gradska knjižnica Požega i Bojana Župan sastavili su i potpisali Darovnicu kojom ostavština Zlate Kolarić-Kišur formalno postaje vlasništvom požeške Knjižnice. To je bio neophodan korak kojim je Gradska knjižnica Požega konačno mogla zakoračiti u priču promocije lika i djela zavičajne požeške književnice Zlate Kolarić-Kišur koristeći njenu izvanredno bogatu privatnu ostavštinu.

2. *Moja Zlatna dolina* nadahnula je stvaranje književne manifestacije *Povratak u Zlatnu dolinu*

Dječjim romanom *Moja Zlatna dolina* Zlata Kolarić-Kišur opisuje vlastito odrastanje i djetinjstvo u Požegi, gradu u srcu Slavonije kojega su još Rimljani zbog specifičnih prirodnih ljepota nazvali Zlatnom dolinom. Roman je podijeljen na dva dijela: *Moja Zlatna dolina* i *Rastanak sa Zlatnom dolinom*. Prvi dio romana *Moja Zlatna dolina* opisuje Zlatino djetinjstvo koje je bilo lijepo, bezbrižno i radosno te prepuno igre i posebnih prijateljstava, a drugi dio romana *Rastanak sa Zlatnom dolinom* značajnije bilježi ozbiljnije i tragičnije tonove nastale uslijed zbivanja tijekom Prvoga svjetskog rata.

Slika 5. Kolarić-Kišur, Z. *Moja Zlatna dolina*. Zagreb : Mladost, 1986. (Iz privatne ostavštine Zlate Kolarić-Kišur)

Sama kompozicija romana otvorila je Gradskoj knjižnici Požega, kao nasljednici Zlatine ostavštine, prostor za metaforičkim stvaranjem trećeg poglavlja romana i to onog za kojim je sama književnica čitav život čeznula, a to je upravo *Povratak u Zlatnu dolinu*. Metaforičko je to treće poglavlje *Moje Zlatne doline* ostvareno kao književna manifestacija nastala 2022. godine s ciljem promocije života i stvaralaštva Zlate Kolarić-Kišur, poticanja stvaranja dječje dramske književnosti kroz nacionalni natječaj za dječji igrokaz nadahnut romanom *Moja Zlatna dolina* te konačno s ciljem stvaranja suradnje kulturnih i odgojno-obrazovnih ustanova kroz uprizorenje igrokaza i njegovu primjenu u školama

Slika 6. Vizual književne manifestacije *Povratak u Zlatnu dolinu* koji je izradila požeška umjetnica Nina Alvir

Povratak u Zlatnu dolinu književna je manifestacija koju je Ministarstvo kulture i medija RH prepoznalo kao javnu potrebu u kulturi. Ona ne samo da pridonosi popularizaciji hrvatske dječje književnosti, nego popularizira i zavičajne teme u školama, ali i podiže razinu svijesti lokalne zajednice o važnosti zavičajne baštine u kontekstu stvaranja i oblikovanja nacionalne kulturne baštine.

3. Natječaj *Povratak u Zlatnu dolinu* za dramsko djelo igrokaz promovira život i stvaralaštvo Zlate Kolarić-Kišur

Prvi korak u revitalizaciji života i djela hrvatske dječje književnice Zlate Kolarić-Kišur i poticanju domaćeg dramskog stvaralaštva za djecu i dječjeg dramskog stvaralaštva bio je osmišljavanje i objavljivanje natječaja za dječji igrokaz nadahnut životom Zlate Kolarić-Kišur i njenim romanom za djecu *Moja Zlatna dolina*.

Natječaj je namijenjen punoljetnim autorima iz Republike Hrvatske i inozemstva koji pišu hrvatskim jezikom, a samo dramsko djelo, kako bi ostvarilo ciljeve književne manifestacije, svojim propozicijama treba biti prilagođeno za izvođenje učenicima, odnosno djeci u dobi između devet i četrnaest godina, primjenjivo za izvođenje u školskim učionicama ili dvoranama i nadahnuto *Mojom Zlatnom dolinom*, dječjim romanom koji se nalazi na popisu lektire za četvrti razred.

Najbolje ocijenjeno dramsko djelo igrokaz nagrađuje se novčanim iznosom i uprizzoruje na završnoj manifestaciji *Povratak u Zlatnu dolinu* prigodom obilježavanja rođenja Zlate Kolarić-Kišur.

Slika 7. Kolarić-Kišur, Z. Dobra majka, - ma i bijedna, čedu svom je zlata vrijedna!: dječji scenski prikaz; Djeca o majci: prikaz u stihovima za „Majčin dan“. Zagreb : Tisak i naklada St. Kugli, [1937?]. (Iz privatne ostavštine Zlate Kolarić-Kišur)

Na prvi natječaj za dječji igrokaz *Povratak u Zlatnu dolinu* 2022. prijavilo se 18 autora s 18 igrokaza, a na drugi objavljen 2023. prijavilo se 13 autora s 13 igrokaza. Tema prvog natječaja za dječji igrokaz bila je „Vesela dječja igra ili graja“ kakvu opisuje Zlata Kolarić-Kišur u *Mojoj Zlatnoj dolini*, dok je tema drugog natječaja bila je „Majka“ nadahnuta scenskim prikazom „Dobra majka – ma i bijedna, čedu svom je zlata vrijedna“ u kojemu Zlata Kolarić-Kišur na jednostavan i topao način naglašava inkluzivnost temeljnih ljudskih vrijednosti.

Pobjednik prvog natječaja bio je hrvatski književnik Darko Macan s igrokazom *Svjetski dan bez mobitela*, a pobjednica drugog natječaja bila je učiteljica Dora Mihanović s igrokazom *Ja sam zmaj*.

4. Suradnjom sa zajednicom svaki projekt može biti uspješan

Iako su narodne knjižnice duše gradova u kojima se nalaze, ipak da bi dobre ideje zaživjele, potrebno je da se knjižnice povežu sa zajednicom u kojoj i za koju djeluju. Kako bi na najbolji mogući način projekt promocije zavičajnog književnika i njegova stvaralaštva zaživio u zajednici, potrebno je razmisliti tko i s pomoću kojih znanja i vještina može pridonijeti tome procesu. Prvi korak u procesu stvaranja književne manifestacije *Povratak u Zlatnu dolinu* bio je raspisivanje natječaja, dok je drugi bio uprizorenje pobjedničkog igrokaza i njegova implementacija u škole.

Budući da je Zlata Kolarić-Kišur dječja književnica čiji se roman *Moja Zlatna dolina* nalazi na popisu lektire za četvrti razred osnovne škole, kao ciljani suradnici u ovoj književnoj manifestaciji odabrani su učitelji razredne nastave, ali i dramski pedagozi u kazalištima, odnosno voditelji dječjih dramskih skupina u osnovnim školama jer natječaj za dječji igrokaz podrazumijeva i uprizorenje.

Gradsko kazalište Požega može se pohvaliti odgojno-obrazovnim i kulturnim djelovanjem kroz Malu školu kazališta koja je osnovana 1996. i otada sve do danas kontinuirano radi na osobnom razvoju i stvaranju zaljubljenikâ u kazalište i dramski izričaj među djecom osnovnoškolske dobi. („Mala škola kazališta“)

U tom smislu, iznimno važan suradnik Gradskoj knjižnici Požega u književnoj manifestaciji *Povratak u Zlatnu dolinu* upravo je Gradsko kazalište Požega s Malom školom kazališta koja, pod mentorstvom odgajateljice i voditeljice Škole, priprema uprizorenje pobjedničkog igrokaza.

Suradnja s učiteljima i učiteljicama razredne nastave ostvaruje se na način da oni dovode učenike četvrtih razreda gradskih osnovnih škola u Gradsko kazalište Požega na premijeru pobjedničkog igrokaza književne manifestacije *Povratak u Zlatnu dolinu*. Tom prigodom, voditelj cjelokupnog projekta učenicima na primjeren i jednostavan način predstavlja život i stvaralaštvo Zlate Kolarić-Kišur, nakon čega slijedi premijera pobjedničkog igrokaza.

Slika 8. Završna manifestacija Povratak u Zlatnu dolinu Gradske knjižnice Požega; studeni 2023.
(Foto: Gradska knjižnica Požega)

Konačno, Gradska knjižnica Požega kao organizator i koordinator književne manifestacije poziva učitelje i učiteljice da koriste igrokaze proizašle iz manifestacije u redovnoj nastavi, posebno kada se obrađuje lektirni naslov *Moja Zlatna dolina* ili kada se pripremaju scenski nastupi za razne školske svečanosti.

Pobjednički igrokaz objavljuje se na mrežnim stranicama Gradske knjižnice Požega te je u elektroničkom obliku dostupan svima zainteresiranima za korištenje.

Osim natječajem za dječji igrokaz i uprizorenjem pobjedničkog igrokaza, život i stvaralaštvo Zlate Kolarić predstavlja se i izložbom njene ostavštine koja tematski prati temu natječaja za dječji igrokaz. Izložba je u prostoru Znanstvenog i studijskog odjela Gradske knjižnice Požega izložena godinu dana

5. Književna manifestacija Povratak u Zlatnu dolinu vraća Zlatu u požeška srca

U romanu *Moja Zlatna dolina* otkrivaju se najljepše priče ikada ispričane o sretnom i bezbrižnom djetinjstvu u Požegi, zlatnoj dolini prepunoj mirisnog cvijeća, šarenih vrtova i razigranih nestašluka vesele požeške graje. Čitajući stranice sretnog djetinjstva u Požegi, nižu se slike grada ispisane srcem istinski zaljubljenim u slavonsku Atenu. Slike su to koje je s nevjerojatnom lakoćom i ljepotom ispisala znamenita hrvatska književnica Zlata Kolarić-Kišur.

Zlata je u Požegi provela djetinjstvo i mladenačke dane sve do udaje za Hinka Kolarića-Kišura, kada seli u Zagreb. Ipak, Požega u njezinu srcu zauvijek ostaje nedosanjan san jer je do kraja svog života čeznula za povratkom u dolinu svoga djetinjstva.

I vratila se Zlata, ne samo u Požegu, nego i u Kanižličevu ulicu, ulicu svoga djetinjstva, a pred vratima njene *Zlatne doline*, širom raširenih ruku dočekala ju je Gradska knjižnica Požega spremna da zajedno razvesele mali dječji svijet, a i poneko odraslo srce te da Zlat(i)na riječ ponovo (za)živi u požeškim srcima.

Literatura

Bešlić, Jasenka. „Svijet dječje književnosti u ostavštini Zlate Kolarić-Kišur“. Radovi Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Požegi 6(2017): 33-45.

Kuntarić, Đuro. „Zlata Kolarić-Kišur: o njejoj 75-godišnjici“. Požeški zbornik 3 (1970): 175-182.

„Mala škola kazališta“, *gkp.hr*, <https://www.gkp.hr/dramski-studio/mala-skola-kazalista> (pristupljeno 13. studenog 2023.)

Korespondencija putem električke pošte između Olge Supek i autorice rada.

Privatna ostavština Zlate Kolarić-Kišur